

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА**

МАТЕРІАЛИ

VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 – 16 жовтня 2020 р.

**ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА
ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції 15-16 жовтня 2020 р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2020. – 280 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Редакційна колегія:

Агеева І.М. - к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. - д.е.н., доц., Купріна Н.М. - к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. - д.е.н., проф., Павлов О.І. - д.е.н., проф., Рогатіна Л.П. - д.е.н., доц., Савенко І.І. - д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., доц., Каламан О.Б. – к.е.н., доц., Мельник Ю.М. – д.е.н., доц.

4. Адаптувати механізми захисту національних інтересів на зовнішніх ринках до кращих світових практик та визначити напрями української зовнішньої конкурентної політики.

5. Запровадження нової якості інвестиційної політики. Актуальним є запровадження заходів ефективнішого залучення прямих іноземних інвестицій з метою використання не цінових факторів конкурентоспроможності виробничого сектору, у т. ч. експортоорієнтованого. Тільки так можливо поступово інтегрувати економіку країни в ланцюги створення доданої вартості й виробничі мережі на регіональному та глобальному рівнях.

Література

1. Скорук О. В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/10961/1.pdf>.

2. Тимошенко О. В., Олешко А. А. Державна політика економічної безпеки України в умовах глобальної нестабільності. Економіка та держава. 2018. № 9. С. 30–33. DOI: 10.32702/2306-6806.2018.9.30

3. Середюк Н. Стратегічне партнерство Україна–США // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка №1 (46) 2017. С.34-38. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/viewFile/3261/2936>

4. Фінансовий портал Міністерства фінансів України. URL: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp>. (дата звернення: 29.09.2020)

РОЛЬ ПОЗИКОВИХ КОШТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Суханова К.Є., студентка,
Одеська національна академія харчових технологій

В умовах існування різних форм власності, особливої актуальності набуває питання щодо фінансових джерел формування, функціонування та відтворення капіталу. Це зумовлено тим, що можливості становлення підприємницької діяльності та її подальшого розвитку можуть бути реалізовані лише за умови ефективного управління капіталом, вкладеним в підприємство.

Будь-яке підприємство в сучасних умовах господарювання постійно відчуває потребу в залученні фінансових ресурсів. Формування фінансових ресурсів здійснюється за рахунок цілого ряду джерел. На основі права власності розрізняють дві їх великі групи: власні і позикові кошти [1].

Підприємство, яке використовує тільки власні кошти, має найвищу фінансову стійкість, але обмежує темпи свого розвитку, оскільки не може забезпечити формування необхідного додаткового обсягу активів в періоди сприятливої кон'юнктури ринку і не використовує фінансові можливості приросту прибутку на

вкладений капітал. Отже, залучення в господарську діяльність позикових коштів має виключно наукову та практичну актуальність.

Залучення позикових коштів розширює можливості формування оборотних активів, забезпечує при певних умовах зростання рентабельності власного капіталу, але в той же час негативно впливає на фінансову стійкість та платоспроможність підприємств [2].

Загалом, позикові кошти та їх безпосереднє використання суб'єктами господарювання у процесі здійснення своєї господарської діяльності мають як свої переваги, так і недоліки, які потрібно завжди враховувати при прийнятті управлінських рішень.

В економічній літературі виділяються наступні основні переваги використання позикових коштів [3]:

- широкі можливості застосування (за наявності гарантії або застави);
- збільшення фінансових можливостей підприємства;
- збільшення прибутку підприємства за рахунок розширення діяльності та рентабельності власного капіталу (ефект фінансового левериджу);

До найвагоміших недоліків позикового капіталу слід віднести:

- залежність від кредиторів;
- необхідність надання гарантій;
- зменшення рентабельності виробництва – ефективності діяльності фірми, за рахунок виплати відсотків за кредит;
- зниження стійкості, а, отже, зростання ризику банкрутства.

З огляду на це, визначенню оптимальних обсягів залучення позикових коштів у вигляді відповідного капіталу, вибору найбільш ефективних форм та умов цього залучення є однією з найважливіших задач управління фінансуванням операційної, інноваційної та інвестиційної діяльності підприємств.

Аналізуючи переваги та недоліки використання позикового капіталу та приймаючи рішення про залучення позикового капіталу потрібно враховувати всі можливі фактори впливу визначення оптимального співвідношення позикових та власних коштів, яке б максимізувало фінансову рентабельність підприємства і знижувало середньозважену ціну капіталу [4].

В таблиці 1 наведено дані щодо динаміки основних джерел фінансування капітальних вкладень вітчизняних підприємств [5].

Таблиця 1

Характеристика основних джерел фінансування капітальних вкладень підприємств України

Показник	Роки					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Капітальні вкладення, млн грн	219419,9	273116,4	359216,1	448462	578726	623979
у тому числі						
- за рахунок власних коштів підприємств та організацій						
млн грн	154629,5	184351,3	248769,4	310062	409586	408276
%	70,5	67,5	69,3	69,1	70,8	65,4
- кредитів банків та інших позик						
млн грн	21739,3	20740,1	27106	29588,9	44825,4	67232,6
%	9,9	7,6	7,5	6,6	7,7	10,0
- інші джерела						
млн грн	43051,1	68025	83340,7	10881,9	124315,5	148470,6
%	19,6	24,9	23,2	24,3	21,5	24,6

Протягом останніх років, як видно з неведеної в таблиці інформації, структура джерел фінансування капітальних вкладень в Україні цілком стабільна: питома вага власних коштів складає 65–70% при питомій вазі кредитів банків та інших позик, яка не перевищує в ці роки 10%. Таке співвідношення джерел фінансування свідчить про нерозвиненість довгострокового кредитування в країні, що значно обмежує можливості підприємств щодо реалізації проектів, пов'язаних з власним розвитком. Значне абсолютне зростання величини власних коштів, які направляються на фінансування капітальних вкладень пов'язане, насамперед, зі значними темпами інфляції, та, відповідно, жодним чином не характеризують зростання джерел фінансування капітальних вкладень та ефективності їх здійснення.

Позиковий капітал підприємства складається з довгострокових і поточних зобов'язань та забезпечень, а також зобов'язань, пов'язаних із групами вибуття.

Згідно з П(С)БО 11, зобов'язання характеризують заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Динаміку структурних елементів капіталу вітчизняних підприємств, всього та по промисловості як провідної рушійної сили народного господарства, наведено на рисунках 1 та 2 [5].

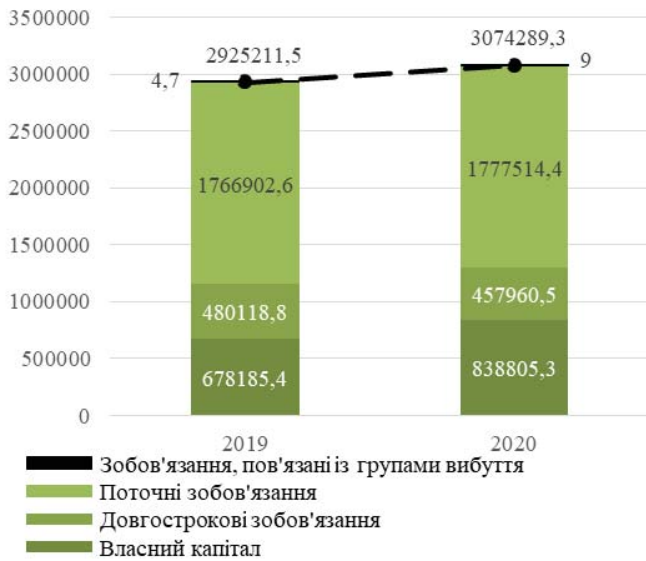

Рис. 1 – Динаміка структурних елементів капіталу підприємств промисловості, млн грн

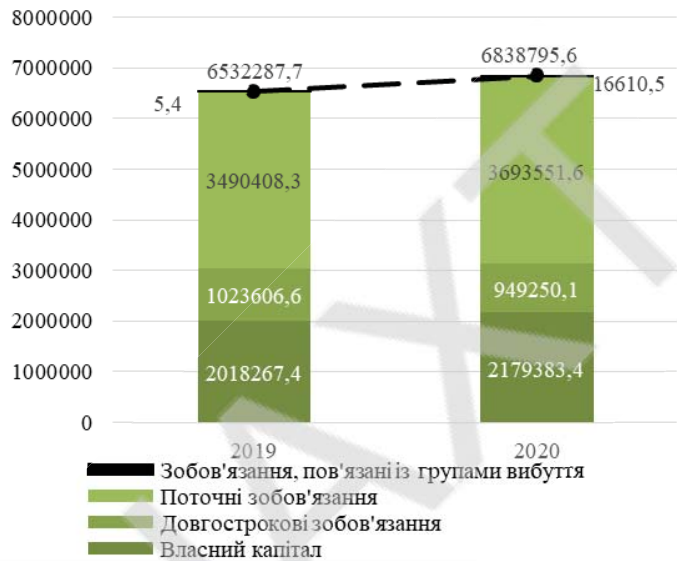

Рис. 2 – Динаміка структурних елементів капіталу вітчизняних підприємств, млн грн

Аналіз даних, наведених на рисунках, дозволяє зробити висновок, що капітал підприємств (як промислових, так і вітчизняних в цілому) на 01.01.2020 року порівняно з даними на 01.01.2019 року значно зріс (по промисловості з 2925211,5 млн грн до 3074289,3 млн грн, тобто на 149077,8 млн грн, що складає 5,1%, по економіці в цілому з 6532287,7 млн грн до 6838795,6 млн грн, тобто на 306507,9 млн грн, що складає 4,7%). При цьому основні джерела загального зростання капіталу підприємств на промислових підприємствах та в цілому по економіці різні: якщо по першим зростання капіталу відбулося внаслідок збільшення власного капіталу (160616,9 млн грн) при значному скороченні довгострокових зобов'язань (-22158,3 тис. грн), то в цілому по економіці основним джерелом зростання капіталу стало збільшення поточних зобов'язань (203143,3 млн грн) при відчутному зниженні довгострокових (-74356,6 млн грн).

Таким чином, якщо по промисловим підприємствам можна констатувати покращення фінансової стійкості за рахунок збільшення власних джерел коштів та скорочення поточних зобов'язань, то по економіці в цілому тенденція зворотна: відбувається послаблення фінансової стійкості підприємств за рахунок погіршення структури їх капіталу. Також на увагу заслуговує факт значного зменшення довгострокових зобов'язань, що є ознакою стагнації та застійних процесів як в економіці в цілому, так і промисловості зокрема.

Структуру фінансових джерел підприємств в 2020 році наведено на рисунках 3 та 4 [5].

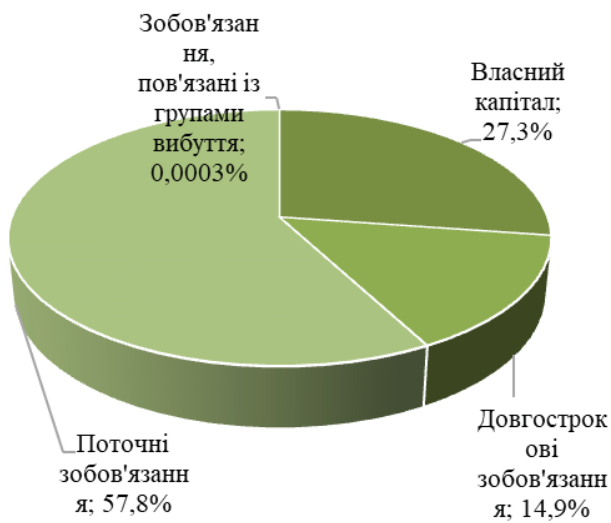

Рис. 3 – Структура капіталу промислових підприємств

Рис. 4 – Структура капіталу вітчизняних підприємств

Структура капіталу підприємств (як в цілому по економіці, так і промислових зокрема) в цілому характеризується низьким рівнем забезпеченості діяльності власними коштами: питома вага власного капіталу складає 31,9% та 27,3% по економіці в цілому та промисловим підприємствам відповідно.

Порівнюючи структуру джерел фінансування капітальних вкладень та капіталу підприємств, можна відзначити, що в той час, як основним джерелом фінансування капітальних вкладень, тобто реальних інвестицій, є власні кошти підприємств, фінансування поточної діяльності здійснюється переважним чином за рахунок позикових коштів, головним чином, поточних зобов'язань, а саме дебіторської заборгованості. Така ситуація, а саме незначні обсяги довгострокового кредитування капітальних вкладень, дозволяє зробити висновок про вкрай низький рівень розвитку ринку капіталу України.

Повертаючись до аналізу структури капіталу підприємств, слід відзначити, що при нормативному значенні коефіцієнту автономії 0,5 (відношення власного капіталу до всіх фінансових ресурсів) фактична структура капіталу, а саме низька питома вага власних коштів, свідчить про вкрай низький рівень фінансової стійкості підприємств та значну залежність від зовнішніх джерел фінансування. Слід також відзначити, що в структурі зовнішніх джерел переважають поточні зобов'язання, що в цілому свідчить про відсутність у переважній більшості підприємств довгострокових програм розвитку через низький рівень довгострокового кредитування в країні, про що вже було сказано вище. Таким чином, на

сьогоднішній день зовнішні джерела фінансування, а саме позикові кошти, виконують, головним чином, функції по забезпеченню коштами поточної, передусім операційної, діяльності та не створюють умови для довгострокового стійкого фінансового розвитку підприємств.

Підсумовуючи вищезазначене, можна відмітити, що дослідження суті позикового капіталу, як складової загальної величини капіталу суб'єктів господарювання, завжди було, є і буде актуальним, оскільки в своїй діяльності сучасні підприємства через обмеженість власних джерел завжди використовують позикові кошти. Аналіз динаміки та структури капіталу вітчизняних підприємств показав наявність значних проблем, основними серед яких є велике зростання протягом останнього часу поточних зобов'язань та низький рівень фінансової стійкості суб'єктів господарювання через незбалансованість власних та позикових коштів. На сьогоднішній день залучені кошти грають визначальну роль в фінансовому забезпеченні діяльності підприємств.

Література

1. Богма О. С. Особливості управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств / О. С. Богма, А. С. Павлова // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – №1(13). – С. 195–199.
2. Машлій Г. Модель управління капіталом підприємства та сучасні тенденції його формування / Г. Машлій, О. Мосій // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 1 (34) – С. 43–49.
3. Сторожук Т.М. Фінансова політика підприємства в контексті його внутрішньогосподарської політики / Т.М. Сторожук, Д.Є. Сторожук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України – 2011. – № 1. – С. 559–567.
4. Томчук О. Ф. Методичні аспекти аналізу позикового капіталу сільськогосподарських підприємств / О. Ф. Томчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2019. – Вип. 27(2). – С. 76–83. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_27\(2\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_27(2)_16).
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [Дата звернення 30.08.2020].

17	КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТОМ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ	42
	Савченко Т.В., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
18	ПЛАНУВАННЯ ДІЛОВОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ	46
	Бровкіна Ю.О., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
19	УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ	48
	Басюркіна Н.Й., д.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
20	СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ	51
	Лашутіна В.О., НУ «Одеська морська академія», м. Одеса	
21	РОЛЬ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ	54
	Руммо В.В., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
22	ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНАКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ	56
	Работін Ю.А., к.е.н., ст. викладач, Неустроєв Ю.Г., к.е.н., доцент, Сіпаренко Р.О., ОНАХТ, м. Одеса	
23	ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	60
	д.е.н., проф., голов. н.с. Андрєєва Н.М., к.е.н., н.с. Тютюнник Г.О. Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса	
24	ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В АСПЕКТІ СКОРОЧЕННЯ ВІДТОКУ КАПІТАЛУ	64
	Лайко О.І., д.е.н., с.н.с., Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса	
25	МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ЯК РЕГУЛЯТОРИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ	67
	Талпа В.П., Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса	
26	ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА УПРАВЛІННЯ ХАРЧОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	70
	Немченко Г.В., аспірант, асистент, ОНАХТ, м. Одеса	
27	БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ ТА СОЦІАЛЬНО - ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	71
	Рогатіна Л.П., д.е.н., доцент, Неустроєв Ю.Г., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
28	ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	74
	Андрющенко Є.Г., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса	
29	РОЛЬ ПОЗИКОВИХ КОШТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	76
	Суханова К.Є., студентка, ОНАХТ, м. Одеса	
30	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНДИКАТОРНОГО ПІДХОДУ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	82
	Згадова Н.С., к.е.н., доцент, ОНАХТ, Кравченко Ю.І., магістрант, ОДАУ, м. Одеса	
31	УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	86
	Криницька О.О., к.е.н., доцент, Ткачук Т.І., к.е.н., доцент, Павленко А.М., ст. викладач, ОНАХТ, м. Одеса	
32	ТОРГОВІ МАРКИ ТА СПОРТИВНИЙ БРЕНДИНГ	87
	Дружкова І.С., к.і.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
33	РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ НАПОЇВ ЗБАГАЧЕНИХ ОБЛПІХОВИМ ЕКСТРАКТОМ	91
	Тележенко Л.М., д.т.н., професор, Самочернова Є.О., магістрант, Чебан М.М. аспірантка, ОНАХТ, м. Одеса	